

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Naar een arbeidsmarktbeleid voor het Rijk van Nijmegen

Bijlagenboek

Zoetermeer, januari 2019

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Bijlage 1	Bestaand lokaal en regionaal beleid	5
Bijlage 2	Geraadpleegde bronnen	21
Bijlage 3	Lijst van geïnterviewde sleutelinformanten	27
Bijlage 4	Checklist voor de expertinterviews	29

Gemeente NijmegenProgramma Economie en Werk

Het programma Economie en Werk van de gemeente Nijmegen is gericht op duurzame groei en behoud van werkgelegenheid. De gemeente wil bereiken dat zo veel mogelijk mensen in Nijmegen aan het werk zijn en dat jongeren zo snel/goed mogelijk kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt. Het programma Economie en Werk kent drie:

1. Het bevorderen van economische innovatie;
2. De ontwikkeling van een krachtige binnenstad;
3. Het bevorderen van arbeidsparticipatie.

Daarnaast en dwars door deze pijlers heen zorgt de gemeente ervoor dat het vestigingsklimaat op orde is, zodat bedrijven goed kunnen ondernemen: voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties (bedrijventerreinen, kantorenlocaties, binnenstad en winkellocaties), een goede bereikbaarheid en infrastructuur, een adequaat opgeleid en beschikbaar arbeidsaanbod en een goed relatienetwerk.¹

Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen.

De in 2014 vastgestelde Economische Innovatie Agenda 2020 is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere manier van (samen)werken. De essentie hiervan is dat meer ruimte - maar ook meer verantwoordelijkheid - wordt gegeven aan de samenwerkingspartners (ondernemingen, onderwijs- en onderzoeksinstituten). Ingezet wordt op een innovatiestrategie om nieuwe werkgelegenheid te realiseren en bestaande werkgelegenheid te behouden door concurrerend te blijven.

Economische Innovatie Agenda 2020

Ambitie voor 2020 is om de regio Arnhem-Nijmegen internationaal te profileren als economisch krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op het gebied van Health & Education. Uiteindelijke doel is werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te creëren. De agenda heeft daarmee het karakter van een werkgelegenheids-offensief.

Deze ambitie is vertaald in volgende kwalitatieve doelstellingen:

- *Versterking van de economische structuur van Nijmegen met focus op Health & Education, slimme cross-overs en verbinding met verzorgende bedrijven (MKB).*
- *Stimuleren van ondernemerschap en geven van een impuls aan (doorgroei van) starters.*
- *Betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat er ook straks voldoende en gekwalificeerde mensen beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.*
- *Aantrekkelijker vestigingsklimaat, door te zorgen voor een complementair aanbod van ruimte voor bedrijven & kantoren en verbeteringen in de bereikbaarheid die nodig zijn om de economie te laten floreren.*
- *Scherper profileren van stad en regio en zo bijdragen aan het 'vinden en binden' van studenten, kenniswerkers en bedrijven.*

Daarnaast is een aantal kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. Bovenop wat men al heeft, wil de gemeente:

- *1 top-kennisinstelling, die als kennisbron en voor de uitstraling onmisbaar is.*

¹ <https://nijmegen.begroting-2018.nl/p29141/maatschappelijk-effect>

- 10 top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie.
- 100 betrokken MKB-bedrijven, die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei.
- 1.000 nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers.
- 10.000 structurele arbeidsplaatsen die hier direct dan wel indirect mee samenhangen.

De focus is gericht op waar de gemeente goed in is: de gebieden Health en Education. Er worden twee sporen gevolgd om de activiteiten op deze focus te richten:

- Versterken wat sterk is: Nijmegen heeft als sterke punten een hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, een kritische geest en innovatie. Daarbij is Nijmegen vooral sterk in gezondheidszorg en onderwijs. Om er voor te zorgen dat de gemeente op de sectoren Health en Education deel uitmaakt van de internationale top zijn topinstellingen, topbedrijven, betrokken MKB-bedrijven en gekwalificeerde werknemers nodig. Om deze voorwaarden te realiseren wordt in projecten gewerkt op vier programmalijnen:
 - *Technologie: Ontsluiten van kennis en vullen van de projectportefeuilles innovaties, nieuwe product-marktcombinaties en (inter)nationale partners.*
 - *Bedrijvigheid: Realiseren van nieuwe bedrijvigheid door projecten op de portefeuilles stimuleren start ups, aantrekken van nieuwe bedrijven en faciliteren van groei van bedrijven.*
 - *Human Capital: Werken met de portefeuilles aantrekken topkenniswerkers, excellentie en onderwijs en verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.*
 - *Internationale profilering: Werken met de projectportefeuilles internationale branding van Nijmegen en congressen/seminars.*
- *Basis op orde: Om te kunnen versterken én de brede (economische) ontwikkeling van heel Nijmegen mogelijk te maken moet 'het fundament' (de basisvestigingsvoorwaarden) op orde zijn. Dat vraagt om een goed vestigingsklimaat. Ingezet wordt op projecten op programmalijnen duurzaamheid, bereikbaarheid, aantrekkelijk woon- en leefklimaat en dienstverlening. De projecten op deze lijnen moeten een relatie hebben met de eerder aangegeven focus en de projecten die in het versterkingsspoor worden uitgevoerd.*

De uitvoering van de agenda is in handen van de Economische Raad Nijmegen. Jaarlijks is voor de innovatieve projecten uit de agenda gemiddeld zo'n €250.000,- beschikbaar.²

Plan van aanpak 'Versterken economische kracht Health & High Tech'

Landelijk gezien vormen Life Sciences & Health - onder de noemer 'Health Holland' - één van de topsectoren.³ De sectoren Health en High Tech in Nijmegen zijn motoren van de regionale en provinciale economie, zeker in samenhang met het cluster Energy in Arnhem en de concentratie Food in Wageningen, met een uitstraling op nationaal en internationaal niveau.

² Gemeente Nijmegen (2014). Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheids-offensief Nijmegen.

³ Nederland kan bogen op een zorgsysteem dat internationaal hoge ogen gooit. De rol van de topsector Life Sciences en Health is het faciliteren en stimuleren van dit succes. Human capital vormt daarbij een onmisbare schakel. In een Human Capital Agenda beschrijft de topsector de strategische uitgangspunten van de topsector ten aanzien van scholing en talentontwikkeling en de daarbij behorende doelstellingen en planning. Zie: Topsector Life Sciences & Health (2016). Human Capital Agenda 2016. Health~Holland. Shared challenges, smart solutions for Vital functioning citizens in a healthy economy.

Cluster Health & High Tech

Kennisontwikkeling en innovatieve bedrijvigheid binnen het cluster Health & High Tech vinden plaats op de locaties Heijendaal (Radboudumc, Radboud Universiteit en HAN) en Novio Tech Campus (NTC). NTC⁴ kenmerkt zich door een groot semicon-cluster en is een broedplaats voor nieuwe innovatieve bedrijvigheid op het snijvlak van gezondheid en hoogwaardige technologie. NTC groeit flink. Er zijn nu zo'n 50 bedrijven gevestigd. In vier jaar tijd nam het aantal arbeidsplaatsen met bijna 800 toe; op dit moment werken er ruim 2.800 mensen. Nijmegen loopt in haar hotspot-ontwikkeling voorop in Nederland. Vanwege het complementaire aanbod op het vlak van onderwijs, onderzoek en ondernemen zien de twee Nijmeegse kennislocaties zichzelf als één campus. Samenwerking vindt volop plaats en kent een structureel karakter. Er is een gezamenlijke strategische agenda op basis waarvan de externe samenwerking wordt gezocht met andere nationale en internationale hotspots op het vlak van Health & Hightech. Hiervoor is (inter)nationale erkenning. Boegbeelden van de sector Health & Hightech in Nijmegen zijn onder meer Synthon, Mercachem, NXP en Nexperia.⁵

De gemeente Nijmegen wil samen met andere overheden, kennisinstellingen en bedrijven de economische kracht van sectoren Health & Hightech en de NTC verder versterken. Hiervoor is in 2018 een plan van aanpak opgesteld, dat drie sporen kent.

Plan van aanpak 'Versterken economisch kracht Health & High Tech

1. Clusterversnelling. Hierbij wordt in kaart gebracht welke randvoorwaarden kennisinstellingen en bedrijven nodig hebben, wat zij hierin zelf kunnen doen en hoe de gemeente kan helpen.
2. Gebiedsontwikkeling. Een hoogwaardige omgeving met een dynamische uitstraling en uitnodigende openbare ruimte is een randvoorwaarde voor doorontwikkeling van de sectoren. Hiervoor wordt een visie opgesteld die bijdraagt aan de ontwikkeling van NTC. De relatie met de Campus Heijendaal wordt daarin meegenomen
3. Organisatie. Een goede organisatie vraagt om een gezamenlijke agenda van de belangrijkste partners. De gemeente heeft een faciliterende en soms regisserende rol. Om de opgave goed te kunnen oppakken en samenhang en synergie actief te zoeken, wordt voor twee jaar een clusterregisseur aangesteld.

Met dit plan van aanpak streeft de gemeente naar het realiseren van duurzame groei en behoud van werkgelegenheid voor haar inwoners, kennisinstellingen en bedrijven. Inwoners kunnen daardoor makkelijker werk vinden of behouden in hun directe woonomgeving; jongeren kunnen zo goed mogelijk toetreden tot de arbeidsmarkt. De kennisinstellingen kunnen zich scherper profileren en studenten en kenniswerkers makkelijker 'vinden en binden'. Bedrijven kunnen beschikken over voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties, goede bereikbaarheid en infrastructuur, goed opgeleid en beschikbaar personeel en een goed relatienetwerk dat hen ondersteunt in het ondernemen.

De gemeente investeert geld uit de Economische Innovatie Agenda, waarvoor zoals vermeld jaarlijks zo'n 250.000 euro beschikbaar is. Daarnaast reserveert de provincie Gelderland in het kader van de Investeringsagenda 2018-2019 (zie hieronder) een bedrag van 200.000 euro. Voor de periode 2018-2021 zijn waarschijnlijk extra financiële middelen nodig die nog bepaald en gevonden moeten worden.⁶

⁴ <https://noviotechcampus.com>

⁵ Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (s.a.). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy.

⁶ <https://www.nieuwsuitnijmegen.nl/Nieuws/6997/Nijmegen-investeert-in-sectoren-Health-en-Hightech.html>; Gemeente Nijmegen (2018). Versterken economische kracht Health & High Tech. Plan van aanpak.

Masterplan terugdringen bijstandstekort

De gemeente Nijmegen geeft meer uit aan bijstandsuitkeringen dan zij van het Rijk hiervoor krijgt. Met het in 2017 vastgestelde Masterplan terugdringen bijstandstekort wil de gemeente het tekort ten aanzien de bijstandslasten verminderen.

Masterplan terugdringen bijstandstekort

De doelen van het plan zijn:

- Een aanvullende uitstroom naar werk met in totaal (ten minste) 385 mensen in de komende drie jaren (2017-2019) realiseren.
- Daarmee het tekort ten aanzien van de bijstandslasten reduceren, zodanig dat er vanaf 2019 begrotingsevenwicht wordt bereikt.
- Hiermee ook het maatschappelijke doel bereiken dat meer mensen geactiveerd worden, wat gunstige gevolgen heeft voor gezondheid, welzijn, etc.

De kern van het Masterplan bestaat uit een aantal maatregelen:

- Projectmatige aanpak kansberoepen: In een aantal sectoren is veel vraag naar nieuwe medewerkers. Door extra inzet van loonkostensubsidie, opleiding en begeleiding verwacht men in 2017-2019 in totaal 225 extra mensen te kunnen laten uitstromen naar deze sectoren. Medio 2018 liepen (scholings)projecten/-trajecten in de volgende sectoren: techniek; zorg; horeca; productie, magazijn en logistiek; groen en grijs; schoonmaak.⁷
- Beperken doorstroom WW naar bijstand: De instroom van 'eind-WW'ers' ligt in de regio wat hoger dan landelijk gemiddeld. Hier is een reductie van de uitkeringslasten te bereiken, als men er in slaagt mensen die dicht bij het eind van hun WW-uitkering zitten, te stimuleren om nog werk te vinden voordat ze zijn aangewezen op een bijstandsuitkering.
- Meer mensen in beeld, meer mensen in beweging: De komende jaren wordt een groep van ongeveer 1.500 mensen vanuit het bestand versneld opgeroepen. Doel hierbij is mensen te activeren. Het resultaat kan zijn bemiddeling naar betaald werk, maar ook een andere vorm van ondersteuning (zoals de inzet van een participatiecoach om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen bij het vinden van een passende vorm van participatie).
- Arbeidsparticipatie psychisch kwetsbaren en statushouders: Voor deze bijzondere doelgroepen is het vinden van betaald werk moeilijker dan voor anderen. Door een gerichte aanpak wil de gemeente zorgen voor een hogere uitstroom naar werk vanuit deze groepen.
- Gebiedsgericht werken op het sociaal domein: Door in de wijkteam-aanpak bij het gebiedsgericht en integraal benaderen van mensen met problemen op meerdere leefgebieden het onderwerp werk/participatie expliciet te betrekken, wordt (op termijn) meer perspectief geboden op uitstroom uit de uitkering,
- Verbetering doorstroom van onderwijs naar werk: Aanvullend op de reguliere taken op het gebied van voortijdig schoolverlaten (VSV), zet de gemeente passende ondersteuning in voor jongeren die moeite hebben om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te maken. Dit moet leiden tot het vinden van werk of een geschikte opleiding, waardoor instroom in de uitkering is te voorkomen.

Voor het slagen van het plan zijn werkgevers heel belangrijk. Daarom wordt ook geïnvesteerd in accountmanagement en acquisitie van nieuwe bedrijvigheid in groeisectoren c.q. punten waarop de Nijmeegse economie sterk is. Bij de uitvoering van

⁷ Gemeente Nijmegen (2018). Project Kansberoepen (stand juli 2018).

het plan zijn het WerkBedrijf, de gemeentelijke organisatie (met name de afdeling Zorg en Inkomen), maatschappelijke instellingen en (re-integratie)bedrijven in de stad betrokken.⁸

In januari heeft het College van B&W in een raadsbrief inzicht geboden in de voortgang van het plan. Het beeld is dat men weliswaar op de goede weg is (het plan is in uitvoering, het aantal uitkeringsgerechtigden daalt), maar dat dat nog niet tot financiële verbetering leidt. De brief zoomt ook in op de maatregel Projectmatige aanpak kansberoepen. De verwachting wordt uitgesproken dat de projectdoelstelling (extra uitstroom van 225 bijstandsgerechtigden) wordt gehaald. Het wordt echter op dit moment niet zinvol geacht de investering in de maatregel te verhogen teneinde een nog hogere uitstroom te bewerkstelligen.⁹

Overige gemeenten

Hier wordt gewerkt! Economische visie gemeente Berg en Dal 2017-2021

Het college van B&W van de gemeente Berg en Dal heeft in 2016 besloten om voor de nieuwe gemeente een economische visie met uitvoeringsagenda uit te laten werken. De visie schetst de gemeentelijke economische ambities en moet een handvat bieden voor een doelgerichte en geïntegreerde inzet van ruimtelijke en sociaaleconomische instrumenten. Dit moet een impuls geven aan de werkgelegenheid en de economie in de gemeente Berg en Dal.

De hierin neergelegde ambitie is een meer vitale en duurzame economie te creëren, met levendige kernen en een dynamisch buitengebied binnen een kwalitatief zeer aantrekkelijke omgeving. Vitaal betekent met voldoende flexibiliteit en ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen, terwijl duurzaam een goede balans inhoudt tussen economische groei (profit), arbeidsmarkt (people) en leefomgeving (planet).

Provincie Gelderland

Beleidskader economie 'Werken aan de economie van de toekomst'

Met het Beleidskader economie investeert de provincie Gelderland in de periode 2016-2020 in totaal €100 miljoen euro in de economie van de toekomst: een slimme, schone economie die zorgt voor groene groei en duurzame banen. Met de innovatiekracht van de Gelderse universiteiten en campussen, de maakindustrie en de agrofood- en gezondheidssector staat de provincie ijzersterk en heeft deze alles in huis om de kweekvijver voor talent en proeftuin van de economie van de toekomst te worden. Ambitie is dat aan het einde van dit decennium Gelderland internationaal is erkend als provincie waar ondernemers de ruimte krijgen om te groeien en worden ondersteund.

Werken aan de economie van de toekomst (2016-2020)

Doelen van het Beleidskader economie 'Werken aan de economie van de toekomst' zijn onder meer de volgende:

- *Bedrijven ondersteunen om hun innovaties naar de markt te brengen.*
- *Toegang bieden tot ideeën en technieken die in andere bedrijven en sectoren te vinden zijn.*
- *Ondernemingen inspireren en ondersteunen in de omslag naar schoon en slim produceren.*
- *De industrie in Gelderland versterken en ondernemers helpen die ambitie en potentie hebben om te groeien.*

⁸ Gemeente Nijmegen (2017). Masterplan terugdringen bijstandstekort. Participatie door werk en activering vanuit onderwijs, economie, zorg, werk en inkomen

⁹ Gemeente Nijmegen (2018). Raadsbrief Voortgang Masterplan terugdringen bijstandstekort.

Op die manier wil de provincie de rode loper uitleggen voor bedrijven die zich in Gelderland willen vestigen, uitbreiden of duurzame investeringen doen en wil men de provincie als een sterk economisch merk presenteren.¹⁰

Gelderse gebiedsopgaven

De provincie Gelderland werkt aan een duurzame economie en een goede leefomgeving. Samen met veel andere partijen heeft de provincie hiertoe zes grote opgaven aangewezen, die alleen goed zijn aan te pakken als (onder meer) overheden, bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen samenwerken. Deze zes Gelderse 'gebiedsopgaven' zijn:

1. De Veluwe: natuur en economie in balans.
2. De Cleantech Regio: werken en verdienen aan een schone toekomst.
3. FoodValley (Ede-Wageningen): gezond en duurzaam voedsel voor iedereen.
4. De Achterhoek: 'smart' werken en wonen.
5. Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen: versterken van de economische kracht.
6. De Gelderse Corridor: schakel in het internationaal logistiek netwerk.

Voor elke opgave bepalen de samenwerkende partijen gezamenlijk de visie, doelen en projecten en leggen zij geld bijeen om de projecten mogelijk te maken. Zo investeren ze samen in de kracht van elk gebied. De provincie brengt partijen waar nodig bij elkaar draagt inhoudelijk en vaak ook financieel bij vanuit het provinciale belang en weegt de opgaven nadrukkelijk mee bij de eigen beslissingen.¹¹ Vanzelfsprekend is voor Nijmegen met name de gebiedsopgave voor het Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen relevant.

Gelderse gebiedsopgave voor stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen

Het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen heeft veel sterke kanten, zoals de vele innovatieve bedrijven op het gebied van gezondheid (m.n. in Nijmegen) en energie (m.n. in Arnhem), de sterke juridische sector (m.n. in Arnhem) en de bruisende binnensteden (zowel in Arnhem als Nijmegen) met veel natuur eromheen. Het stedelijk netwerk is de economische motor van Gelderland. Door beter te benutten wat de regio in huis heeft kan die naar een hogere versnelling. De gebiedsopgave kent drie doelen waarbinnen weer een aantal sporen zijn te onderscheiden:

1. Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy. Sporen:
 - a. Clusterontwikkeling: goede huisvesting; het verder verbeteren van het ondernemersklimaat en business support, marketing en acquisitie; het ecosysteem van open en shared innovatie.
 - b. Acquisitie en internationaliseren: aantrekken van bedrijvigheid die aansluit op de clusters health, energy en hightech (nationaal en internationaal); versterken en beter (laten) benutten van voorzieningen
 - c. Human Capital: aantrekken, binden en vasthouden van (internationaal) talent en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
 - d. Ondernemerschap: versterken van de innovatiekracht.
2. Slimme duurzaamheid. Sporen:
 - a. Energietransitie: het terugdringen van de energievraag, gecombineerd met het opwekken van duurzame energie.
 - b. Duurzame mobiliteit: ontwikkelen en stimuleren van schone vormen van mobiliteit, waarbij bussen, treinen en auto's geen of minder schadelijke gassen uitstoten.

¹⁰ Provincie Gelderland (2016). Werken aan de economie van de toekomst. Circulair, Innovatief en Internationaal. Beleidskader economie.

¹¹ <https://www.gelderland.nl/De-Gelderse-Gebiedsopgaven>.

- c. *Circulaire economie: toewerken naar een systeem waarbij geen afval ontstaat en grondstoffen zoveel mogelijk hergebruikt worden.*

3. Bruisende binnensteden aan de rivier. Sporen:

- a. *Versterken van het unieke karakter en de complementariteit van Arnhem en Nijmegen door het creëren van een onderscheidend en aantrekkelijk aanbod aan voorzieningen.*
- b. *Versterken van het ondernemerschap in de binnensteden met behulp van een andere omgang met leegstand, gebiedsprofielen versterking van de creatieve industrie.*
- c. *Versterken van de relatie tussen de rivier, de binnenstad en de groene omgeving.*
- d. *Versterken van de relatie tussen de stations en de binnensteden als logische onderdelen daarvan.*
- e. *Zorgen voor een transformatie van 'place to buy' (gericht op detailhandel) naar 'place to meet' (gericht op ontmoeten, beleven en verblijven).*

De gemeenten Arnhem en Nijmegen en de provincie Gelderland hebben samen het voortouw genomen en begin 2017 een tienjarig bestuursakkoord afgesloten en een eerste investeringsagenda opgesteld. Bestuurlijk werken zij samen in de Stuurgroep Investeringsagenda, waarin verbindingen worden gelegd met andere samenwerkingsverbanden in de regio waaronder Regio Arnhem Nijmegen en The Economic Board (zie ook hierboven).¹²

Actieagenda voor Smart Industry Boost

Het rapport 'De kracht van de Gelderse maakindustrie' laat zien dat Gelderland een krachtige maakindustrie heeft die zich opvallend goed ontwikkelt. De banengroei in de maakindustrie was in de periode 2008 – 2017 maar liefst 25%. De Gelderse maakindustrie is een stabiele bron van werk, inkomen en innovatie voor de provincie.¹³ Hoewel ondervertegenwoordigd in de sectorstructuur, kent ook Nijmegen ook enkele aansprekende industriële bedrijven. Voorbeelden zijn onder meer NXP Semiconductors, medicijnenfabrikant Synthon en Royal Smit Transformatoren. De provincie Gelderland ondersteunt bedrijven bij de inzet van nieuwe digitale technologieën en het zo lang mogelijk (her-)gebruiken van grondstoffen. In Oost-Nederland hebben ondernemers, onderwijs en overheden (i.e. de provincie Gelderland) de handen ineen geslagen om de industrie schoner en slimmer te maken. Daartoe is de Actieagenda voor Smart Industry 'Boost' opgesteld

Actieagenda voor Smart Industry 'BOOST

Smart Industry maakt productieprocessen efficiënter, flexibeler, duurzamer en meer op maat. Het biedt nieuwe kansen voor ondernemers. BOOST is de naam van hét Smart Industry-netwerk van Oost-Nederland. BOOST heeft een aanjagende rol op het gebied van Smart Industry. Ondernemers, onderwijsinstellingen, intermediairs en de overheid werken als eenheid in verschillende projecten aan het realiseren van een concurrerende, sterke en duurzame maakindustrie in Oost-Nederland. BOOST heeft een actieagenda opgesteld om Smart Industry in de Oost-Nederlandse bedrijfscultuur te helpen te integreren. Deze agenda bestaat uit zes actielijnen:

- A. *Verhogen van bekendheid van Smart Industry bij het bedrijfsleven.*
- B. *Verzilveren van bestaande kennis: stimuleren van bestaande én nieuwe bedrijvigheid op het gebied van slim produceren, slimme producten en slimme diensten.*
- C. *Versterken van technologische speerpunten: onderzoek en ontwikkeling gericht op Smart Industry.*

¹² Provincie Gelderland (2018). De economische kracht versterken. Factsheet gebiedsopgave Arnhem/Nijmegen.

¹³ Provincie Gelderland (2017). De kracht van de Gelderse maakindustrie.

D. Vergroten van nieuwe vaardigheden die nodig zijn voor Smart Industry in Oost-Nederland.

E. Creëren van randvoorwaarden om Oost-Nederland als ondernemende Smart Industry te versterken.

Zes ondernemers uit de Oost-Nederlandse maakindustrie maken deel uit van de Kopgroep. Zij zijn een kennis- en inspiratiebron voor andere ondernemers op het gebied van Smart Industry. De Kopgroep geeft inhoudelijke sturing vanuit de industrie aan de activiteiten die worden georganiseerd vanuit BOOST.¹⁴

Denktank Arbeidsmarkt 2030

Met het oog op het ontwikkelen van een aanpak gericht op optimalisatie van regionale en provinciale werkzekerheid en duurzame inzetbaarheid van het beschikbare human capital, stelde de provincie Gelderland in 2015 een Denktank Arbeidsmarkt 2030 samen. Deze kreeg de opdracht te komen met een visie en innovatief (out-of-the-box) sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid, die ook voldoende basis bieden voor praktische implementatie.

Arbeidsmarkt 2030 en de Gelderse Standaard

Om een arbeidsmarkt 2030 te creëren, waarbinnen de mens centraal staat en iedereen meedoet, kunnen nu de volgende maatregelen genomen worden:

- Het opstellen van een strategische "kennis- en activiteitenagenda arbeidsmarkt vraagstukken", die draagvlak kent onder de relevante stakeholders in de provincie Gelderland.
- Een vertaling van deze strategische agenda naar passende tactische en operationele, lerende arbeidsmarktinitiatieven in de provincie Gelderland die blijvend geëvalueerd, gemonitord en gecoördineerd worden door de provincie. Hierbij dient overlap tussen arbeidsmarktinitiatieven zoveel mogelijk vermeden te worden of tenminste onderbouwd te worden. Hierdoor kan kennisontwikkeling en kennisvermeerdering vastgesteld worden en een nieuwe kennisinfrastructuur opgebouwd worden.
- Innovatieve vormen van kennisdisseminatie, die niet alleen kennisontwikkeling omtrent korte-termijn arbeidsmarkt vraagstukken weten te faciliteren, maar ook bijdragen aan een proactief langere-termijn sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid (zoals een nieuwe vorm van een provinciaal sociaaleconomisch overleg).
- De provincie Gelderland gaat regelluwe ruimte creëren voor nieuwe sociale experimenten en hieruit kennis destilleren voor de strategische human capital kennisagenda en stelt een gedragen sociaaleconomisch provinciaal arbeidsmarktbeleid op.

De Gelderse Standaard zou moeten staan voor de waarden en normen die gelden voor de aanpak van de arbeidsmarktinnovatie 2030. Het allerbelangrijkste is dat bij het definiëren van deze waarden en normen alle stakeholders meedenken om het benodigde draagvlak te creëren. Deze onderliggende waarden zouden bijvoorbeeld kunnen bestaan uit:

1. Sociaal & Economisch
2. Gedragen, gezamenlijk doel
3. Multidisciplinair
4. Mensgericht
5. Kennisdeling & -Vermeerdering (1+1>3)
6. Constructief & Kritisch
7. Inclusief & Participatief.¹⁵

¹⁴ <https://smartindustryooost.nl>; Initiatiefgroep Smart Industry Oost-Nederland (s.a.). BOOST. Actieagenda Smart Industry Oost-Nederland.

¹⁵ Nijkamp-Diesfeldt, M. et al. (2015). Hoe creëren we 'De Gelderse Standaard'? Rapport Denktank Arbeidsmarkt 2030.

Innovatietraject Gelderland Arbeidswijs

Met het open innovatietraject Gelderland Arbeidswijs zoekt de provincie nieuwe ideeën om de gaten op de arbeidsmarkt te dichten en de kloof tussen leren en werken te verkleinen. Van 1 september tot 22 oktober 2014 kunnen ideeën worden ingediend op www.gelderlandarbeidswijs.nl. De beste ideeën winnen een prijs en coaching vanaf het idee naar de praktijk.¹⁶

Europese programma's

De provincie Gelderland geeft niet alleen zelf subsidies, maar is ook verantwoordelijk voor toekennen van Europese subsidies. Deze subsidies worden vanuit 3 verschillende programma's gegeven.

1. Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
2. INTERREG Deutschland-Nederland
3. Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)

Voor Nijmegen zijn met name de eerste twee programma's relevant.

Europese programma's

- *Via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) geeft de Europese Unie geld om de economie te versterken. Deze subsidies zijn voor de periode 2014-2020 en zijn vooral bedoeld voor het midden- en kleinbedrijf. Nederland wil met deze financiële bijdrage twee doelen bereiken: innovatie en koolstofarme economie. Het programma OP-Oost verstrekt het geld voor Oost-Nederland.¹⁷*
- *Voor het Duits-Nederlandse grensgebied zijn subsidies beschikbaar uit het programma INTERREG IV. Dit geld komt ook uit het EFRO. Deze Europese subsidies zijn specifiek gericht op het versterken van de concurrentiepositie van grensregio's.¹⁸*

The Economic Board

In het triple helix samenwerkingsverband The Economic Board komen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden samen om zich in te zetten voor economische groei van de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. The Economic Board wordt gevormd door veertien leden uit het onderwijs, overheid en bedrijfsleven en ondersteund door een projectbureau. Samen met partners uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheidsinstellingen zet The Economic Board zich in als motor van de regio. Dat doet ze onder meer door bedrijvigheid en innovaties in de topsectoren Food (m.n. Wageningen), Health (m.n. Nijmegen) en Energy (m.n. Arnhem) en de cross-overs daartussen te stimuleren en aan te jagen en door te communiceren over bijzonder potentieel. In het strategisch plan zijn doelstellingen geformuleerd voor de periode 2016-2018 (zie onderstaande box).

Strategisch plan (2016-2018)

The Economic Board zet zich op verschillende manieren in voor economische groei in de regio:

- *Het verhaal vertellen van de regio, bijvoorbeeld met de Parel-award én door te communiceren over het bijzondere potentieel van de regio.*
- *Bieden van informatie voor regionale partijen en daarbuiten. Zo biedt de Economische Barometer inzicht in de ontwikkeling van bedrijvigheid en ondernemersvertrouwen en - via de agenda - in belangrijke evenementen.*

¹⁶ <https://onderwijsarbeidsmarkt.gelderland.nl/arbeidswijs>.

¹⁷ Zie voor een overzicht van gesubsidieerde Gelderse projecten: [https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince\[\]=Gelderland](https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince[]=Gelderland)

¹⁸ Zie voor meer informatie over dit programma: <https://www.deutschland-nederland.eu/nl>

- *Het leggen en onderhouden van internationale contacten. Internationale connecties zijn zeer belangrijk voor de groei van de regio. Daarom vertegenwoordigt The Economic Board de regio op beurzen zoals de Hannover Messe en worden buitenlandse partijen uitgenodigd om kennis te maken met de regio.*
- *Waar nodig signaleren en agenderen van mogelijke verbeteringen van de infrastructuur of de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.*¹⁹

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen is een economisch zwaartepunt in Oost-Nederland. Gunstig gelegen tussen de Randstad en Nordrhein-Westfalen is het de natuurlijke schakel tussen Nederland en Duitsland. Met de topsectoren Health (m.n. Nijmegen) en Energy (m.n. Arnhem) levert de regio een belangrijke bijdrage aan de internationale concurrentiepositie van Nederland.²⁰ Het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen (de opvolger van Stadsregio Arnhem Nijmegen, SAN) is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief.²¹ Het betreft een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Economie, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid. Per thema is er een portefeuillehoudersoverleg (PFO). Doel van het PFO Economie is uitwisseling, beeldvorming en regionale afspraken met collega-bestuurders over (het bevorderen van) de economische ontwikkeling van de regio. Dit PFO, dat verbonden is met The Economic Board (zie hierboven), richt zich op vier thema's:

1. Versterking van het vestigingsklimaat;
2. Ruimte voor bedrijvigheid, inclusief afstemming inzake de programmering van Bedrijventerreinen, Detailhandel en Kantoren;
3. Stimuleren van werkgelegenheid;
4. Externe financiering.²²

Relevante beleidsinitiatieven van het PFO Economie zijn vooral de Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie en de Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen.

Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022

Met de vaststelling van Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022 geeft het PFO Economie nader richting aan de koers voor de regionale ontwikkeling in de komende vier jaar. De agenda kent twee hoofdoelen: 1) Gezonde economische groei, en behoud kwaliteit van leven; 2) Iedereen aan het werk. Deze gemeenschappelijke economische opgaven worden nadrukkelijk gezien in samenhang met de andere thema's van de regio (wonen, mobiliteit en duurzaamheid). Aan de twee hoofdoelen zijn in totaal vijf thema's verbonden, waaronder weer verschillende diverse (verder uit te werken/aan te vullen) onderwerpen vallen (zie onderstaande box).

¹⁹ <https://www.regioan.nl/economic-board/>; <https://www.theeconomicboard.com>.

²⁰ Zie ook: KplusV (2016). Een versterkte regio Arnhem-Nijmegen. Op weg naar een sterk en dynamisch ecosysteem.

²¹ De samenwerkende gemeenten zijn: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.

²² <https://www.regioan.nl>.

Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022

Hoofddoel	Thema	Onderwerpen Nog uit te werken en aan te vullen	Wat / hoe Nog uit te werken en aan te vullen
A) Gezonde Groei met behoud kwaliteit van leven	A1) Ruimte voor bedrijven	- Uitvoering RPW - Duurzame ruimtelijke inpassing bedrijven	- IOW
	A2) Ondernemingsklimaat	- Breedband buitengebieden - OV-bereikbaarheid werklocaties (i.c.m. PFO Mobiliteit) - Profilering regio - Verbreden investeringsagenda	
	A3) Circulaire economie en duurzaamheid	- Energietransitie: stimuleren ontwikkeling, testen en uitrollen nieuwe technologieën (i.c.m. PFO Duurzaamheid)	
B) Iedereen aan het werk	B1) Aansluiting onderwijs / arbeidsmarkt	- Profilering technische beroepen bij scholieren - Versterken opleidingen, vraag/aanbod stageplaatsen	
	B2) Werkgelegenheid	- Werkgelegenheid voor lager opgeleiden - Meer mensen met arbeidsbeperking aan de slag	

Toelichting:

- RPW: Dit is het in februari 2018 vastgestelde uitvoeringsprogramma Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Doel hiervan is het zorgen voor een goed evenwicht tussen vraag en aanbod voor de werklocaties in de regio Arnhem Nijmegen.
- Breedband buitengebieden: Hierbij gaat het om de digitale bereikbaarheid van het buitengebied regio Arnhem Nijmegen. Een marktpartij (glasvezelexploitant) heeft tot oktober 2018 de tijd gekregen met een voorstel te komen, waarmee 100% aansluiting van het buitengebied gerealiseerd kan worden.²³

Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019

In 2017 hebben de provincie Gelderland en de gemeenten Arnhem en Nijmegen het (tienjarige) Bestuursakkoord Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen gesloten. In januari 2018 is voor de tweede keer een Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen (2018-2019) vastgesteld. Doel is het versterken van de economische groei aan de hand van drie zogenaamde icoonprogramma's:

1. *Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health & Energy*: Kennis is een belangrijke innovatieve factor. Die gedijt door de aanwezige ruimte, creativiteit en regionale ondernemerszin goed in de regio. Het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen zet in op het ontwikkelen en verder versterken van een aantal hoogwaardige kennisconcentraties in de regio.²⁴
2. *Slimme duurzaamheid*; Het cluster Slimme duurzaamheid, met bedrijven en projecten op het gebied van energietransitie, duurzame mobiliteit en circulaire economie, is een belangrijke economische groeibriljant in het stedelijk netwerk. De ambitie is om de positie verder te versterken en uit te bouwen. Tevens is het streven om vanuit deze positie bij te dragen aan de realisatie van energieneutraliteit in 2050.²⁵

²³ <https://www.regioan.nl/thema-s/economie-1>; PFO Economie (2018). Strategische uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022.

²⁴ Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in health en energy

²⁵ Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Slimme duurzaamheid.

3. *Bruisende binnensteden aan de rivier*. Levendige binnensteden zijn essentieel, vormen de ontmoetingsplaatsen van de regio en verschaffen innovatievermogen. Daardoor worden jonge en talentvolle mensen aangetrokken. Het voorzieningenniveau in de Nederlandse binnensteden staat onder druk door het verdwijnen van grote winkelketens en het uitblijven van vernieuwing. Het icoonprogramma Bruisende Binnensteden aan de Rivier speelt daar op in. Het werkt aan het verbeteren van beide stadscentra tot levendige, leefbare en bruisende binnensteden.²⁶

Goede bereikbaarheid, hoogwaterveiligheid en programmering van werklocaties zijn belangrijke randvoorwaarden voor het boeken van succes op de drie iconen.²⁷

Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA) Rijk van Nijmegen

Sinds oktober 2018 bestaat in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen de Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA). Hier komen wethouders Werk & Inkomen en Economische Zaken samen om met onderwijsinstellingen, UWV en de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie WerkBedrijf Rijk van Nijmegen uitdagingen en kansen op de arbeidsmarkt te bespreken én aan te pakken. Deze tafel is ontstaan vanuit de gedachte dat de groeiende discrepantie op de arbeidsmarkt vraagt om innovatieve oplossingen die de afzonderlijke afdelingen binnen gemeenten overstijgen. Door 'snelkookpansessies' te organiseren, waar kennis uitwisselen en aanpakken centraal staan, wil de RTA arbeidsmarktvaartstukken aanpakken én oplossen. De eerste bijeenkomst van de RTA op 29 oktober stond in het teken van het thema Energietransitie. Na deze eerste bijeenkomst worden jaarlijks meerdere bijeenkomsten gehouden, waarbij verschillende onderwerpen centraal zullen staan.²⁸

Zorgsector in Zuid-, Midden- en West-Gelderland

Human Capital Agenda WZW

WZW is de Werkgeversvereniging voor Zorg en Welzijn, Jeugdzorg en Kinderopvang in Zuid-Midden en West-Gelderland. WZW stelt instellingen in de regio in staat goed werkgever te zijn door het samen oplossen van hun (regionale) arbeidsmarktvaartstukken. Vanuit ontwikkelingen en vragen uit de sector, behartigt zij gemeenschappelijke belangen, biedt dienstverlening en fungeert als netwerk- en kennisplatform. De projecten en activiteiten van WZW zijn ondergebracht in vijf beleidsthema's:

1. Strategisch arbeidsmarktbeleid
2. Instroom en imago
3. Mobiliteit
4. Duurzame inzetbaarheid
5. Arbeidsmarkt en onderwijs.²⁹

Binnen het thema Strategisch arbeidsmarktbeleid³⁰ ondersteunt WZW de werkgevers in brede zin bij het ontwikkelen en implementeren van effectieve strategische personeelsplannen. Kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de arbeidsmarkt op de middellange- en lange termijn vormt hiertoe een belangrijke basis. WZW vervult ook een verbindende rol in het regionaal leernetwerk SPP. WZW heeft regelmatig overleg met leden en partners als provincie, gemeenten en onderwijs om de juiste thema's op

²⁶ Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Bruisende binnensteden aan de rivier

²⁷ Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Bestuursakkoord Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen; Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2018). Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019;

²⁸ UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.

²⁹ <https://www.wzw.nl>

³⁰ <https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid>

de gezamenlijke Human Capital Agenda te krijgen. Van daaruit wordt oplossingsgericht te werk gegaan en tot daadwerkelijke actie gekomen. Dat vertaalt zich in de projecten en activiteiten van WZW die moeten leiden tot balans op de regionale arbeidsmarkt. Voorbeelden hiervan zijn de Werkgeverij³¹ en Duurzaam Diensten Delen.³²

Regionaal Actieplan Aanpak Tekorten (RAAT) Zuid-, Midden- en West-Gelderland

WZW en de andere regionale werkgeversorganisaties in ons land, aangesloten bij RegioPlus, hebben in 2016 de handen ineen geslagen om te komen tot Regionale Actieplannen Aanpak Tekorten (RAAT). Via RAAT worden acties gericht op het tegengaan van de tekorten gebundeld en wordt samenwerking gestimuleerd om te komen tot een integrale arbeidsmarktaanpak voor zorg en welzijn. Een aanpak waar de landelijke integrale arbeidsmarktagenda ouderenzorg onderdeel van uit maakt. Samenwerken en gezamenlijke (regionale) acties, bovenop de reguliere acties van (regionale) partijen, zijn nodig om de problemen écht aan te kunnen pakken en resultaten te boeken.

Het RAAT bestaat uit concrete doelstellingen die samen gaan leiden tot:

- Verhogen van de instroom- en opleidingscapaciteit (Actielijn 1)
- Positief beïnvloeden van de loopbaankeuze van jongeren (Actielijn 2)
- Verhogen van het opleidingsrendement (Actielijn 3)
- Vergroten van opleidingsmogelijkheden (Actielijn 4)
- Bieden van een aantrekkelijke werkomgeving en werkklimaat (Actielijn 5)

Onder deze 5 actielijnen worden regionaal acties en afspraken gemaakt en uitgevoerd. In Zuid-, Midden- en West-Gelderland gebeurt dat onder de noemer 'Waard om voor te werken'. RegioPlus brengt de actieplannen uit de regio's samen tot één geheel.³³

Technieksector in Gelderland

Techniekpact Smart and Sustainable

Gelderland is een provincie waarin de focus ligt op Smart en Sustainable. Begrippen als Smart Industry, Internet of things, Living Labs en duurzaamheid zijn verweven met de topsectoren Health, Energy en Water. In het in maart 2016 gesloten Techniekpact Smart and Sustainable bundelen de technieksectoren van de Gelderse ROC's, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) hun krachten met overheden en bedrijven en instellingen uit de sectoren Health, Energy en Water. De focus ligt daarbij – per regio - op specifieke (Gelderse) thema's: Health in Nijmegen; Elektrische energie in Arnhem; Clean Tech op de Noord-Veluwe; Water in het Rivierengebied; en Smart Industry in de Achterhoek. De Provincie Gelderland heeft 14 miljoen euro beschikbaar gesteld voor initiatieven op het terrein van techniek en technologie.

Techniekpact Smart and Sustainable

De doelstellingen van het Techniekpact zijn tweeledig:

1. *Verhoging van de instroom in de technische sectoren, door een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;*
2. *Het pact wil bereiken dat Gelderland meer op de kaart komt te staan als provincie waarin innovaties en projecten in diverse sectoren plaatsvinden. Het Techniekpact kan dit zichtbaar maken en verbindingen leggen.*

³¹ <https://www.wzw.nl/thema/mobiliteit/de-werkgeverij>

³² <https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid/duurzaam-diensten-delen>

³³ <https://waardomvoortewerken.wzw.nl>

De ambities van het Techniepact zijn:

- *Onderwijsinnovatie en aansluiting onderwijs-bedrijfsleven;*
- *Verhogen van de instroom in de technische opleidingen;*
- *Bedrijven in de sectoren Health, Energy en Water worden slimmer en duurzamer;*
- *Cross-overs tussen de topsectoren;*
- *Internationalisering.*

De projecten, die in het kader van het Techniepact worden uitgevoerd, zijn onderverdeeld in drie clusters: Kiezen voor techniek, Leren in techniek en Innoveren in techniek.³⁴

Actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap

Het actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap is een initiatief van de provincie Gelderland. Hierin heeft zij samenwerking gezocht met een aantal technische branches (technische installatiebranche, de metaalbewerkingsbranche, bouwsector en de technologische industrie).³⁵ Alliantiepartners binnen het plan zijn de vakbonden, brancheorganisaties, O&O-fondsen, praktijkopleidingsbedrijven, de leerwerkloketten, de werkgeversdiensten van UWV, de gemeenten, de "technische" ROC's en de hbo-instellingen in Gelderland. Bijzonder in dit project is dat de O&O fondsen in genoemde branches over de 'schotten' heen samenwerken om werk te maken van instroom en onderwijs in de techniek. Het gezamenlijke doel is het taakgericht aanpakken van het tekort aan technisch personeel in combinatie met het ondersteunen van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt (45-plussers, jongeren zonder startkwalificatie en overige kwetsbare jongeren, statushouders en vrouwen). De focus van het concept Leve(n)lang Gelders Vakmanschap is het functioneren van de technische arbeidsmarkt helpen verbeteren, intersectorale mobiliteit bevorderen én het levenlang ontwikkelen van de huidige medewerkers (inclusief zzp'ers) stimuleren.

Activiteiten Actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap

Bovenstaande overkoepelende ambities hebben geleid tot een gezamenlijk actieplan plan op de terreinen "Arbeidsmarkt" en "Levenlang ontwikkelen", bestaande uit onder meer de volgende activiteiten:

- *Specifiek gericht op het thema arbeidsmarkt verzorgen arbeidsmarktcoaches in de naaste toekomst naar schatting circa 400 intakes en circa 200 begeleidingstrajecten. Hierdoor worden circa 300 plaatsingen van werk-werk en werkloosheid-werk gerealiseerd.*
- *Voor circa 400 werknemers en 100 zzp'ers zijn scholingsvouchers beschikbaar.³⁶*
- *Verder is als doel gesteld om 20 nieuwe docenten in de techniek in te laten stromen.*

Aanvullend op bovengenoemde activiteiten vanuit Leve(n)lang Gelders Vakmanschap zullen ook de vier deelnemende branches OTIB, OOM, A+O Metalektro en de bouwsector vanuit hun eigen perspectief de nodige acties entameren.³⁷

³⁴ <http://techniepacktandsustainable.nl>

³⁵ De samenwerkingspartners in Leve(n)lang Gelders Vakmanschap zijn: Oost NL, FNV, Bouwend Nederland, Koninklijke Metaalunie, RBPI, UNETO-VNI, CNV Vakmensen, De Unie, VNO-NCW Midden, UWV, ROC's in Gelderland, Saxion en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

³⁶ Deze vouchers bestaan uit geldbedragen die de ontvangende partijen gericht dienen in te zetten op het begeleiden van de doelgroepen van werkloosheid naar werk én 'werk naar werk' trajecten in het kader van (intersectorale) mobiliteit. De vouchers kunnen, in het kader van het thema 'Leven lang ontwikkelen', ook benut worden voor de opleiding van werkenden.

³⁷ Persbericht 'Provincie Gelderland geeft Leve(n)lang Gelders Vakmanschap een stimulerende start', (mei 2018); <https://geldersvakmanschap.nl>;

Techniek- en logistieke sector in Rijk van Nijmegen

Projecten Regionaal investeringsfonds mbo

Om aantrekkelijk en eigentijds onderwijs aan te kunnen bieden, is het voor mbo-instellingen noodzakelijk nauw samen te werken met bedrijven. Met het oog op het bevorderen van deze samenwerking riep het kabinet in 2014 het Regionaal investeringsfonds mbo (RIF) in het leven. Dit voorzag in subsidie voor duurzame publiek-private samenwerking (PPS) in het beroepsonderwijs. De subsidiebijdrage diende vervolgens aangevuld te worden met een financiële bijdrage vanuit de regio (bedrijfsleven en regionale overheid). Omdat de resultaten van dit fonds boven verwachting waren, is besloten het RIF voor de periode 2019-2022 te continueren.³⁸ ROC Nijmegen zag twee subsidieaanvragen gehonoreerd: De Technische 2.0 en Beroepsonderwijs in Logistics Valley.

De Technische 2.0

Om optimaal aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de regio hebben 164 bedrijven (verzameld in Collectieven) samen met het onderwijs in Nijmegen – onder aanvoering van ROC Nijmegen - het initiatief genomen om De Technische 2.0 in te richten. Deze bedrijven – in de bouw-, installatie-, elektro- en schildersbranche - werken al samen binnen De Technische. De Technische is een bedrijfsschool die vormgegeven wordt door bedrijven en nauw samenwerkt met ROC Nijmegen binnen Technovium. De bedrijven hebben aangegeven nog onvoldoende kennis en ervaring te hebben op het gebied van duurzaam bouwen. Om als mkb-bedrijf antwoord te geven op de vraag van de opdrachtgevers om duurzaam te (ver)bouwen hebben zij zich gebogen over dit vraagstuk. In een groot aantal sessies is hiervoor door hen een totaalconcept bedacht. Om dit concept vorm te geven wordt De Technische vernieuwd tot De Technische 2.0. De Technische 2.0 gaat opleidingen en bedrijven ondersteunen met het uitwerken van het thema duurzaam bouwen. Dit doet zij door:

- *Samen met de bedrijven de vakspecialistische opleidingen uit de gebouwde omgeving (niveau 2 t/m 4, Bouw, Installatietechniek, Elektrotechniek en Schilderen) te verbreden met intersectoraal onderwijs en projecten binnen duurzaam bouwen, zodanig dat studenten, naast kennis op het gebied van duurzaamheid, ook competenties verwerven van aanverwante beroepen.*
- *Het technische onderwijs in het Technovium te innoveren door het inbouwen van bedrijfsopdrachten op het gebied van duurzaam bouwen in het curriculum, met als doel studenten beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt en een Leven Lang Leren;*
- *Docenten te scholen op het gebied van duurzaam bouwen.*
- *Zorg te dragen voor het beschikbaar hebben van voldoende leerwerkplekken binnen de omgeving van duurzaam bouwen middels een stimuleringsfonds, om studenten op te leiden. Het opzetten van een systeem waarbij structureel in leerwerkplekken kan worden voorzien voor jongeren en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.*
- *Het ondersteunen van post-initieel onderwijs op dit gebied voor het zittende personeel. Dit om te komen tot een structurele betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.*
- *Alle huidige bestaande kennis op het gebied van duurzaam bouwen opzoeken en inbrengen in het project.³⁹*

Beroepsonderwijs in Logistics Valley

Logistics Valley, het samenwerkingsverband van de regio's Nijmegen/Arnhem, Rivierenland en Liemers scoort hierin goed. Een consortium van onderwijsinstellingen en logistieke bedrijven voert – onder aanvoering van ROC Nijmegen – het pps-project

³⁸ <http://www.investeringsfondsmbo.nl>.

³⁹ <https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF15014.pdf>

Beroepsonderwijs in Logistics Valley uit. Het regionale logistieke bedrijfsleven heeft behoefte aan goed en actueel opgeleid personeel om ook in de nabije toekomst te kunnen blijven groeien. De veranderingen in de sector vragen andere competenties van de (toekomstige) medewerkers. Gebruik van technologie en goed ingevoerd zijn in de praktijk van het bedrijfsleven zijn belangrijk. Het project bestaat daartoe uit drie ontwikkellijnen:

- In de ontwikkellijn "vergroten instroom" worden studenten verleid te kiezen voor een loopbaan in de logistiek.*
- De ontwikkellijn praktijkgericht beroepsonderwijs maakt het beroepsonderwijs flexibeler en beter toegerust op de praktijk van het bedrijfsleven.*
- In de derde ontwikkellijn wordt het onderwijs versterkt met thematische modules en innovatie.*

Met deze activiteiten wil het consortium bereiken dat de logistieke sector versterkt wordt en een groter aandeel in de economie weet te verwerven. Naast de traditionele aandacht voor vervoer en opslag richten de activiteiten zich ook op werkzaamheden waarmee toegevoegde waarde aan de economie gecreëerd kan worden. Daarvoor moeten medewerkers op een hoger niveau en in steeds wisselende ketens van samenwerking kunnen functioneren. Dat betekent meer en betere werkgelegenheid.⁴⁰

⁴⁰ <https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF16031.pdf>

Bijlage 2 **Geraadpleegde bronnen**

- Atlas voor Gemeenten (2018). Atlas voor Gemeenten 2018. De 50 grootste gemeenten van Nederland op 50 punten vergeleken.
- BCI (2016). Inschatting economische effecten Icoon Smart Energy Regio Arnhem-Nijmegen.
- Beer, P. de (2016). De arbeidsmarkt in 2040. Ingrijpende veranderingen, maar ook veel continuïteit.
- Bureau Louter (2018). De arbeidsmarkt van de CTNV-regio.
- CBS (2017). Internationaliseringsmonitor 2017-Q4.
- CBS (2018). Conjunctuurenquête Nederland. Derde kwartaal 2018.
- CBS (2018). Internationaliseringsmonitor 2018-Q2. Werkgelegenheid.
- CBS Statline: <https://opendata.cbs.nl/statline>
- CPB (2010). Het Nederland van 2040.
- CPB (2013). Economische analyse korte en lange termijn knelpunten op de arbeidsmarkt.
- CPB (2014). Arbeidsaanbod tot 2060.
- CPB (2014). Roads to Recovery.
- CPB (2017). Actualisatie Middellangetermijnverkenning 2018-2021 (verwerking Regeerakkoord).
- CPB (2018). Macro Economische Verkenning 2019.
- CPB en PBL (2015). Nederland in 2030-2050: twee referentiescenario's - Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO).
- CPB en SCP (2015). De onderkant van de arbeidsmarkt in 2025.
- Decisio (2015). Economische analyse internationale werknemers, studenten en zelfstandigen in Nederland. Regiorapportage Gelderland/Food Valley.
- Decisio (2017). Den Haag 'Internationale Stad van Vrede en Recht'. Economische impact internationale organisaties, NGO's, ambassades, internationale scholen en kennisinstellingen.
- Eurofound (2018). Future of manufacturing. New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for job quality.
- European Commission (2018). Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018.
- Frey, C. en M. Osborne (2013). The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation?
- Gartner (2018). Hype Cycle for the Digital Workplace 2018 Gemeente Nijmegen (2014). Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen - Stads- en wijkmonitor 2018: <https://swm.nijmegen.nl>
- Gemeente Nijmegen - Stadsmonitor 2016 – Thema bevolking.
- Gemeente Nijmegen (2016). Human Capital Scan. Een eerste verkenning van de ICT-sector in Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen (2017). Analyse bijstandsontwikkeling en tekort BUIG.
- Gemeente Nijmegen (2017). Masterplan terugdringen bijstandstekort. Participatie door werk en activering vanuit onderwijs, economie, zorg, werk en inkomen.
- Gemeente Nijmegen (2018). Project Kansberoepen (stand juli 2018).
- Gemeente Nijmegen (2018). Raadsbrief Voortgang Masterplan terugdringen bijstandstekort.
- Gemeente Nijmegen (2018). Versterken economische kracht Health & High Tech. Plan van aanpak.
- <http://techniekpactsmartandsustainable.nl>

- <http://www.investeringsfondsmbo.nl>
- <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/european-entrepreneurial-region.aspx?sp=46344ca8-3f38-49c8-8377-7d6672d5d566.1533575141123>
- <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/gemeenten-zien-niks-in-anoniem-solliciteren-als-wapen-tegen-discriminatie>
- <https://esb.nu/esb/20040996/nieuw-industriebeleid-is-actief-regionaal-economisch-beleid>
- <https://fd.nl/achtergrond/1274193/geen-technisch-personeel-dan-maar-zelf-opleiden>
- <https:// gelderland.databank.nl>
- <https://geldersvakmanschap.nl>
- <https://indebuurt.nl/nijmegen/nieuws/verkeer/vaak-in-de-file-in-nijmegen~14597>
- <https://nieuws.nijmegenonline.nl/radboudumc-favoriete-ziekenhuis>
- <https://nijmegen.begroting-2018.nl/p29141/maatschappelijk-effect>
- <https://nijmegennoordonline.nl/atlas-voor-gemeenten>
- <https://noviotechcampus.com>
- <https://onderwijsarbeidsmarkt.gelderland.nl/arbeidswijs>
- <https://oostnl.nl>
- <https://radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/29-01-2018/discriminatie-door-uitzendbureaus>
- <https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF15014.pdf>
- <https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF16031.pdf>
- <https://smartindustryoost.nl>
- <https://vng.nl/onderwerpenindex/bestuur/interbestuurlijk-programma>
- <https://waardomvoortewerken.wzw.nl>
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/26/6-procent-internationale-alumni-richt-hier-bedrijf-op>
- <https://www.deutschland-nederland.eu/nl>
- <https://www.energieakkoordser.nl>
- [https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince\[\]=Gelderland](https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince[]=Gelderland)
- <https://www.gelderland.nl/De-Gelderse-Gebiedsopgaven>
- <https://www.gelderlander.nl/arnhem/prestigieuze-award-voor-gelderland-meest-ondernemend-van-europa~a958d3f6>
- <https://www.gelderlander.nl/arnhem-e-o/nieuwe-bedrijven-in-gelderland-goed-voor-1000-extra-banen~aa83277d>
- <https://www.gelderlander.nl/nijmegen/enorme-stijging-aantal-studenten-technovium~a2a2e46c>
- <https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/salaris-niet-het-grootste-probleem-in-het-basisonderwijs~a7e357e2>
- <https://www.han.nl/start/corporate/nieuws/nieuws/han-stabiel-in-kwaliteit>
- <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html>
- <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html>
- <https://www.klimaatakkoord.nl>
- <https://www.nieuwsuitnijmegen.nl/Nieuws/6997/Nijmegen-investeert-in-sectoren-Health-en-Hightech.html>

- <https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/dossiers/dossier-proef-met-bijstand>
- <https://www.onderwijsvanmorgen.nl/het-imago-van-het-onderwijs>
- <https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/lerarentekort-legt-smet-op-zomervakantie>
- <https://www.regioan.nl>
- <https://www.regioan.nl/economic-board>
- <https://www.regioan.nl/thema-s/economie-1>
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/miljoenennota-en-rijksbegroting>
- <https://www.ru.nl/nieuws-agenda/nieuws/vm/2017/november/keuzegids-bacheloropleidingen-2018>
- <https://www.techniekpact.nl/nijpend-tekort-aan-technisch-personeel-maakt-versnelling-noodzakelijk>
- <https://www.theeconomicboard.com>
- https://www.tomtom.com/en_gb/trafficindex/list?citySize=ALL&continent=EU&country=NL
- <https://www.voion.nl/programmaliijnen/arbeidsmarkt-en-mobiliteit/werken-in-het-voortgezet-onderwijs/imago-van-het-docentenvak>
- <https://www.volkskrant.nl/economie/online-en-offline-winkelen-lopen-steeds-vaker-in-elkaar-over-en-dat-ten-gunste-van-de-fysieke-winkel~b3630f6b>
- https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/sector-beroep/kansrijke-beroepen
- <https://www.wzw.nl>
- <https://www.wzw.nl/thema/mobiliteit/de-werkgeverij>
- <https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid>
- <https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid/duurzaam-diensten-delen>
- <https://www.zorgwelzijn.nl/experimenteren-met-de-bijstand-hoe-doen-ze-dat-in-nijmegen>
- ING Economisch Bureau (2015). ING Innovatie Index. Nederland klaar voor verandering?
- Initiatiefgroep Smart Industry Oost-Nederland (s.a.). BOOST. Actieagenda Smart Industry Oost-Nederland.
- JLL (2017). Retail Ranking 2017. Insight in the quality of the Dutch high street retail market.
- Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (2018). Trendprognose wegverkeer 2018-2023 voor RWS.
- KplusV (2016). Een versterkte regio Arnhem-Nijmegen. Op weg naar een sterk en dynamisch ecosysteem.
- KWINK Groep en Panteia (2018). Terugkijken en vooruitblikken op de HCA Topsector Energie.
- Lordan, G. and Josten, C. (2017), Technology at Work: Occupations and Skills that may be replaced by technology in the next decade.
- Ministerie van OCW (2017). Referentieraming 2017.
- Netherlands Foreign Investment Agency, Resultaten 2017, 2018.
- Nijkamp-Diesfeldt, M. et al. (2015). Hoe creëren we 'De Gelderse Standaard? Rapport Denktank Arbeidsmarkt 2030.
- Nuffic (2017). International degree students in the Netherlands: a regional analysis.
- Nuffic (2018). Incoming student mobility in Dutch higher education 2017-2018.
- OESO (2018). Putting faces to the jobs at risk of automation. Policy brief on the future of Work.

- Panteia (2017). Arbeidsmarkt en Onderwijs Logistiek Kwantitatief. Hoofdonderzoek 2016.
- Panteia (2018). Bruggen bouwen op de arbeidsmarkt. Perspectieven voor het Haagse arbeidsmarktbeleid.
- Panteia (2018). Stand van zaken en evaluatie HCA Topsector Energie. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector.
- PBL (2014). Buitenlandse kenniswerkers in Nederland. Waar werken en wonen ze en waarom?
- Persbericht 'Provincie Gelderland geeft Leve(n)lang Gelders Vakmanschap een stimulerende start', (mei 2018)
- PFO Economie (2018). Strategische uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022.
- Platform 31 (2018). De samenhangende opgaven voor Nijmegen in het komende decennium.
- Platform 31 i.s.m. RUG en Atlas voor Gemeenten (2015). Trickle down in de stad. De invloed van hoogopgeleiden op de arbeidsmarkt voor laagopgeleiden.
- PowerPoint presentatie 'Info arbeidsmarkt PFO'
- Provincie Gelderland (2016), Provinciaal Economische Verkenning 2016-2020.
- Provincie Gelderland (2016). Werken aan de economie van de toekomst. Circulair, Innovatief en Internationaal. Beleidskader economie.
- Provincie Gelderland (2017). De kracht van de Gelderse maakindustrie.
- Provincie Gelderland (2018). De economische kracht versterken. Factsheet gebiedsopgave Arnhem/Nijmegen.
- Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Juli 2018.
- Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
- Provincie Gelderland (2018). Rapport Arbeidsmarktprognoses 2017 – 2022.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Bestuursakkoord Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in health en energy.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Slimme duurzaamheid.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Bruisende binnensteden aan de rivier.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2018). Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (s.a.). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy.
- Rathenau Instituut (2015). Werken aan de robotsamenleving: Visies en inzichten uit de wetenschap over de relatie technologie en werkgelegenheid.
- ROA (2017). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022.
- ROA (2018). Arbeidsmarktprognoses voor de zorg- en energiesector in het Rijk van Nijmegen en Midden-Gelderland.
- ROA (2018). Arbeidsmarktprognoses voor Rijk van Nijmegen 2017-2022.
- Royal Haskoning DHV en Regio Arnhem Nijmegen (2018). Actualisatie routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen. Regionaal programma energietransitie.
- SCP (2016). De toekomst tegemoet – leren, werken, zorgen, samenleven en consumeren in het Nederland van later.
- SER (2016). Mens en technologie. Samen aan het werk.
- Steen, M. van der, e.a. (2018), Werkende Samenwerking. Handelingsopties voor gemeenten voor het versterken van regionale economie en arbeidsmarkt.
- Techniepact (2018). Nationaal Techniepact. Focus en versnellen.

- Topsector Energie (2018). De uitdaging voor het beroepsonderwijs. Hogescholen, bedrijven en gemeenten werken samen aan het klimaatakkoord.
- Topsector Life Sciences & Health (2016). Human Capital Agenda 2016. Health~Holland. Shared challenges, smart solutions for Vital functioning citizens in a healthy economy.
- UWV (2017). Blik op het werven van personeel.
- UWV (2017). Nieuwe technologie en werk. Onderzoek naar veranderingen in functies als gevolg van technologische ontwikkelingen (UWV Kennisverslag 2017-9).
- UWV (2017). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2017.
- UWV (2018). Moeilijk vervulbare vacatures. Landelijk overzicht van beroepen.
- UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
- UWV (2018). Regionale Arbeidsmarktprognoses 2018-2019.
- UWV (2018). UWV Arbeidsmarktprognose 2018-2019.
- UWV Arbeidsmarkt cijfers: <https://www.arbeidsmarkt cijfers.nl>
- UWV en Panteia (2017). UWV Arbeidsmarktanalyse 2017.
- VVD, CDA, D66 en Christen Unie (2017). Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021.
- World Economic Forum (2018). The Future of Jobs 2018.
- WRR (2015). De robot de baas: de toekomst van werk in het Tweede Machinetijdperk.
- WZW (2017). Arbeidsmarktmonitor 2017. Regio Nijmegen.

Bijlage 3 Lijst van geïnterviewde sleutelinformanten

	Datum	Thema	Deelnemer(s)	Vertegenwoordigt
1	21-8-18	Health life sciences	Chris Doomernik	Health Valley
2	22-8-18	Werk/re-integratie	Pieter Piscaer, Carla Latuny, Michel Jansen, Karin Moonemans	UWV, WerkBedrijf
3	22-8-18	Werk/re-integratie	Ina Hol	WerkBedrijf
4	24-8-18	Werk/re-integratie	Antoinette Verveen, Louis Kapressy, Marian Boumans	UWV, WerkBedrijf, Leerwerkloket
5	24-8-18	Werk/re-integratie	José Toonen, Anita Friebel, Martijn van den Boom	UWV, WerkBedrijf
6	28-8-18	Logistiek	Rob Ruhl, Gerard Jansen	TPN West, LEC Regio Nijmegen
7	29-8-18	Zorg	Pascalie Neijenhuis, Tjerry Verhoeven	WZW
8	31-8-18	MKB vakmensen	Martin Visser	Rabobank bedrijven
9	4-9-18	Focus op tekort techniek	Michiel van der Meer, Toine Straatman	The Economic Board sector Techniek, Metaaluni
10	10-9-18	RvN@	Kristie Lamers, Han Rouwenhorst	RvN@
11	10-9-18	Startersklimaat	Dick Bos, Justin Janssen, Sebastiaan Roovers	StartUp Nijmegen, HAN YIP,ROC
12	11-9-18	Icoonprogramma H&E/Werktafel Human Capital	Annet de Bruin, Alfons Bloemberg	Afdeling Economie provincie; Bureau Economisch Onderzoek provincie
13	12-9-18	ICT kring Nijmegen	Hein van der Pasch, Jack van Poll	ICT kring Nijmegen, Isatis Group
14	17-9-18	Praktijkonderwijs	Ilse Rasing	PRO
15	3-10-18	Beleid gemeente	Loes Emons	Gemeente Nijmegen, Economie en Beleid
16	3-10-18	ROC/techniek	Folkert Potze	ROC
17	3-10-18	beleidsadviseurs ROC	Wilfried Koekkoek, Ed Clevers	Beleid ROC
18	1-10-18	Werk/re-integratie	Jan Marten de Hoop	Gemeente Nijmegen, Werk, Schuld en Inkomen
19	15-10-18	Installatietechniek	Danielle Tra, Chantal Nolet	DKC
20	18-10-18	Industriële kring	Gerard van Gorkum	ARN
21	25-10-18	Onderwijs	Sarah Detaille	HAN
22	5-11-18	Semiconductors	Barry Peet	Business cluster semiconductors

Inleiding/toelichting:

- In opdracht van de gemeente Nijmegen doet Panteia onderzoek naar de gevolgen voor het arbeidsmarktbeleid van de toekomstige ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, i.e. de arbeidsmarkt in de regio Rijk van Nijmegen en in het bijzonder in de gemeente Nijmegen. De blik gaat ook uit naar de relatie met de arbeidsmarkt in de regio Arnhem. De focus ligt op de periode 2018-2023 met een doorkijk naar 2030. Het onderzoek resulteert in opties voor handelingsperspectieven voor de gemeente en de regio: relevante en kansrijke interventiemogelijkheden.
- In grote lijnen bestaat het onderzoek uit deskresearch, kwantitatieve data-analyses, expertinterviews (20) en expertmeetings met deels dezelfde deelnemers als tijdens de interviewronde.
- In de interviewronde spreken we zowel met economisch/vraagkant georiënteerde actoren, onderwijs georiënteerde actoren als meer op re-integratie/onderkant arbeidsmarkt georiënteerde actoren.
- Aan de orde in de interviews komen achtereenvolgens:
 1. Verwachte ontwikkelingen die relevant zijn voor de werking van de arbeidsmarkt
 2. De verwachte match tussen vraag en aanbod
 3. Activiteiten van actoren binnen het arbeidsmarktbeleid
 4. Mogelijke concrete handelingsperspectieven voor gemeente en regio.
- Van elk interview maken we een verslag dat voor commentaar/goedkeuring wordt teruggekoppeld naar de betreffende respondent.

Macro-omgevingsfactoren

De arbeidsmarkt van (het Rijk van) Nijmegen en omgeving staat niet op zichzelf. Zowel de (toekomstige) werking van de arbeidsmarkt op zich als het effect dat (beleids-)maatregelen en interventies daarop sorteren, wordt beïnvloed door macro-omgevingsfactoren (contextfactoren).

1. Welke factoren hebben op de middellange termijn (komende 5 jaar) en de langere termijn (tot 2030) naar uw verwachting een substantiële invloed op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van Nijmegen en de regio?
 - a. Politiek/beleid van EU, Rijk en provincie
 - b. Economie en bedrijvigheid
 - c. Sociaal-maatschappelijke en demografische ontwikkelingen
 - d. Technologie, waaronder digitalisering, automatisering en robotisering
 - e. Wet- en regelgeving bijvoorbeeld de Wet Werk en Zekerheid, de Wet Deregulering Arbeidsrelaties en de Participatiewet
 - f. Milieu, leefomgeving en bereikbaarheid
 - g. Overig
2. Welke van bovengenoemde categorieën omgevingsfactoren wegen het zwaarst?

Match tussen vraag en aanbod

Confrontatie van de verwachte arbeidsvraag en arbeidsaanbod kan leiden tot het constateren van een mismatch op de Nijmeegse arbeidsmarkt. Daarbij kan het gaan om:

- tekorten of overschotten aan vraag of aanbod in bepaalde segmenten op de arbeidsmarkt
- een tekort aan competenties van het arbeidsaanbod
- een te geringe concurrentiekracht op de arbeidsmarkt van bedrijven en instellingen in bepaalde segmenten (te lage lonen of onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden)
- er is wel vraag en aanbod maar ze vinden elkaar niet
- imagoproblemen van sectoren of doelgroepen.

Bij elk van de punten gaat het steeds om wat de belangrijkste aandachtsgebieden zijn (sectoren en beroepen; aanbodcategorieën) en –punten (instrumenteel) waarvoor dit geldt.

3. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn personeelstekorten/ moeilijk vervulbare vacatures; personeelsoverschotten/ langdurig werklozen te verwachten?
4. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn competentietekorten tussen vraag en aanbod op de (rijks van) Nijmeegse arbeidsmarkt te verwachten (kennis, vaardigheden en competenties)?
5. In hoeverre zijn er nu en op middellange en lange termijn problemen doordat bepaalde bedrijven en instellingen geen concurrerende arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen kunnen of willen aanbieden?
6. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn problemen te verwachten doordat vraag en aanbod elkaar niet vinden of doordat ze een verkeerd beeld van elkaar hebben (imagoproblemen)?

Scenario's

In het onderzoek onderscheiden we vier mogelijke scenario's voor de Nijmeegse arbeidsmarkt op middellange en langere termijn. Naast een 'nulscenario' (waarbij er niets wordt gedaan) gaat het om drie alternatieve scenario's, te weten 'transitiescenario', 'breed investeringscenario' en 'gericht investeringscenario'.

7. Ik geef u nu een korte beschrijving van de alternatieve scenario's. Kunt u per scenario aangeven in hoeverre u een betere dan wel slechtere match (c.q. minder dan wel meer discrepanties) op de Nijmeegse arbeidsmarkt verwacht dan bij het nulscenario? En zo ja, in welk opzicht en waardoor?
 - 'Economisch-gericht investeringscenario': er worden specifieke sectoren gestimuleerd waar het effect op de vraag naar arbeid het grootst is, i.e. stuwende economische activiteiten in Health & Hightech, Energy en Food.
 - 'Specifiek investeringscenario': er wordt geïnvesteerd in de in het Coalitieakkoord vastgelegde sectoren: leisure/toerisme, watergebonden bedrijvigheid en logistiek en distributie.
 - Breed investeringscenario': er wordt breed geïnvesteerd, bijvoorbeeld naast genoemde sectoren ook in persoonlijke dienstverlening, detailhandel, bouwsector, etc.

Handelingsperspectieven: (beleids)maatregelen en interventies

De verwachte mismatch op de Nijmeegse arbeidsmarkt op middellange en langere termijn is op verschillende manieren aan te pakken: vraaggerichte aanpak (versterking van de economie en vervulling van moeilijk vervulbare vacatures), aanbodgerichte aanpak (werkzoekenden naar werk geleiden) en aanpak gericht op versterking van het onderwijs en levenlang leren.

Vraaggerichte aanpak

Algemene vragen alle categorieën actoren:

8. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Nijmeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
9. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
10. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Haagse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk? En waarom?

Specifieke vragen economisch/vraagkant georiënteerde actoren

11. Hoe blijven Nijmegen en de regio Rijk van Nijmegen aantrekkelijk voor innovatieve bedrijven?
12. In hoeverre is de werkgelegenheid voor laagopgeleiden te vergroten door loonkostensubsidies of gesubsidieerde arbeid?
13. In hoeverre is extra werkgelegenheid voor laagopgeleiden te creëren door jobcarving?
14. In hoeverre is de informatievoorziening over de regio en de arbeidsmarkt in de regio te verbeteren: regiobranding en arbeidsmarktcommunicatie?

Aanbodgerichte aanpak

Algemene vragen alle categorieën actoren:

15. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
16. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
17. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk? En waarom?

Specifieke vragen economisch/vraagkant georiënteerde actoren

18. Op welke wijze kan de gemeente Nijmegen slim en effectief investeren in:
 - Bevorderen van lokale werkgelegenheid in aanvulling op het huidige economische beleid, sociaal ondernemerschap en social return;
 - Re-integratieactiviteiten?
19. Zijn meer combinaties van werk en bijstand mogelijk, bijvoorbeeld nieuwe vormen van bijstandsverlening die beter aansluiten op de flexibilisering van de arbeidsmarkt?
20. Hoe is een betrouwbare en 'ontzorgende' werkgeversdienstverlening te realiseren?
21. In hoeverre is minder kansrijk arbeidsaanbod met behulp van jobcoaching toch inzetbaar op de arbeidsmarkt?

Aanpak gericht op onderwijs en levenlang leren

22. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
23. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
24. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeegse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk?
25. In hoeverre dient het bij onderwijs(voorzieningen), scholing en training om verhoging van het kennisniveau te gaan en in hoeverre om specifieke vaardigheden en competenties?
26. In hoeverre moeten de maatregelen en interventies gericht zijn op werkenden en in hoeverre op werklozen en inactieven?
27. Hoe blijft de regio Rijk van Nijmegen aantrekkelijk voor Nijmeegse, Nederlandse en buitenlandse hoogopgeleiden, bijvoorbeeld door het vestigings-, woon en leefklimaat?

Specifieke vraag onderwijs/LLL georiënteerde actoren

28. Wanneer is het zinvol en haalbaar werklozen en/of met (op termijn) met ontslag bedreigde werkenden om te scholen? Wat is de kansrijkheid en wat is de kosten-baten verhouding?

Prioritering

29. Waarop dient naar uw mening op middellange en langere termijn het accent in het arbeidsmarktbeleid van de gemeente Nijmegen te liggen: vraaggerichte aanpak, aanbodgerichte aanpak of aanpak gericht op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt? Kunt u uw antwoord toelichten?
30. Waarop dient naar uw mening op middellange en langere termijn het accent in het arbeidsmarktbeleid van de regio Rijk van Nijmegen te liggen: vraaggerichte aanpak, aanbodgerichte aanpak of aanpak gericht op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt? Kunt u uw antwoord toelichten?

Slot

31. Bent u eventueel bereid deel te nemen aan een van de expertmeetings?
32. Dit waren onze vraagpunten. Misschien heeft u nog op- of aanmerkingen?

Hartelijk dank voor uw medewerking.